

**ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԵՐԱՇԽԱՎՈՐՎԱԾ ԱՆՎՃԱՐ ԵՎ ԱՐՏՈՆՅԱԼ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ.
Ի՞նչ գիտի քաղաքացին պետպատվերով բուժօգնության մասին և
ինչպե՞ս կարող է պաշտպանել իր իրավունքները**

Պետպատվերով բժշկական օգնության և սպասարկման վերաբերյալ քաղաքացիների իրազեկման վերաբերյալ պահանջները սահմանված են «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքով, ՀՀ կառավարության 2004թ. մարտի 4-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» թիվ 318-Ն որոշմամբ և առողջապահության նախարարի հրամաններով:¹

Քաղաքացիների խախտված իրավունքների բողոքարկումն իրականացվում է օրենսդրությամբ սահմանված իրավունքների պաշտպանության ընդհանուր եղանակներով,² ինչպես նաև ՀՀ առողջապահության նախարարության «թեժ գիծ» ծառայության ու բողոքարկման ներհիվանդանոցային եղանակներով՝ ՀՀ առողջապահության նախարարի կողմից հաստատված հրամաններին համապատասխան:

Մարդու առողջության պահպանման, այդ թվում՝ պետության կողմից երաշխավորված անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման վերաբերյալ բնակչության իրազեկմանն առնչվող պահանջները, ինչպես նաև քաղաքացիների կողմից իրենց խախտված իրավունքների բողոքարկմանը վերաբերող իրավահարաբերությունները որոշակիորեն կարգավորված են ՀՀ իրավական ակտերով:

Մասնավորապես, բժշկական կազմակերպությունների համար սահմանված են իրազեկման ենթակա տեղեկատվությունը տեսա-նեղի վայրերում փակցնելու, հիվանդներին իրազեկման թերթիկներ տրամադրելու, բժշկական կազմակերպությունների պաշտոնական կայքերում համապատասխան տեղեկատվությունը հրապարակելու և այլ պահանջներ:

Այս ոլորտում առկա թերի իրավակարգավորումները և իրավակիրառ պրակտիկայի խնդիրները առաջացնում են կոռուպցիոն ռիսկեր:

Հիմնախնդիրներ

Իրազեկման ապահովման վերաբերյալ իրավական ակտերով սահմանված պահանջները խախտվում են

Չնայած օրենսդրական պահանջներին՝ բավարար չէ քաղաքացիների իրազեկումը պետպատվերով իրականացվող բուժօգնության ծավալների, դրա տրամադրման կարգի, անհրաժեշտ փաստաթղթերի, հիվանդների հերթագրման կարգի, հերթագրված հիվանդների թվաքանակի, ընթացիկ հերթագրման ժամկետների, հերթագրման տեղերի քանակի, հերթագրման հանձնաժողովի գործունեության կարգի ու կազմի, հերթագրման ցուցակների, պայմանագրային գումարի եռամսյակային համամասնության սպառման, բողոքների ներկայացման կարգի և այլ հարցերի վերաբերյալ:³ Զաղաքացիների հետ իրազեկման պատշաճ աշխատանքներ չեն տարվում ոչ միայն բժշկական կազմակերպությունների, այլև ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից: Զաղաքացիների իրազեկման նպատակով պետբյուջեից ՀՀ առողջապահության նախարարությանը հատկացվող գումարները տարեցտարի գրեթե չեն փոփոխվում և կազմում են ՀՀ առողջապահության նախարարությանը հատկացվող պետական միջոցների մոտավորապես 0.07 տոկոսը:⁴

Բժշկական կազմակերպությունները, հատկապես մարզերում, հիմնականում չեն կատարում բնակչության իրազեկման ապահովման հետ կապված իրավական ակտերի պահանջները, մասնավորապես.

- Հիվանդանոցներում տեսանելի վայրերում փակցված չէ իրազեկման համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը կամ այն փակցված է ոչ լիարժեք ծավալով,
- անվճար բուժօգնության և սպասարկման շրջանակներում բուժօգնություն ստացող հիվանդին սահմանված ձևի իրազեկման թերթիկը ոչ միշտ է տրամադրվում,
- բժշկական կազմակերպությունները չեն կատարում անվճար կամ արտոնյալ բուժօգնության վերաբերյալ պաշտոնական կայքերին վերաբերող պահանջները, իսկ մարզային բժշկական կազմակերպություններն ընդհանրապես չունեն պաշտոնական կայքեր,⁵
- իրազեկման առումով սահմանված պարտավորությունների չկատարման համար որևէ պատասխանատվություն սահմանված չէ բժշկական կազմակերպությունների համար:

Զաղաքացիների իրավունքներին վերաբերող կարգավորումները գետեղված են տարբեր իրավական ակտերում և մատչելի չեն

Զաղաքացիների իրավունքներին անմիջականորեն վերաբերող այնպիսի նորմեր, ինչպիսիք են, օրինակ, քաղաքացիների տեղեկացված լինելու, պետպատվերով բուժօգնությունից օգտվելու իրավունքների, բժշկական կազմակերպությունների և այլոց կողմից այդ իրավունքների ապահովմանն ուղղված պարտականությունների հետ կապված հարաբերությունների մի մասը ներկայումս կարգավորված է ՀՀ առողջապահության նախարարի անհատական հրամաններով: Իսկ քանի որ անհատական գերատեսչական ակտերը չեն գրանցվում ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից, հետևաբար նաև պաշտոնապես չեն հրապարակվում և հասանելի չեն, ապա քաղաքացիների կողմից այդ ակտերով սահմանված իրենց իրավունքներին ծանոթանալը դառնում է անհնար:

Հիվանդների խախտված իրավունքների բողոքարկման առկա եղանակները արդյունավետ չեն գործում

Պետպատվերով բուժօգնության շրջանակներում հիվանդների խախտված իրավունքների բողոքարկման արտադատական եղանակներն արդյունավետ չեն: Դրանց շարքում է ՀՀ առողջապահության նախարարության «թեժ գիծ» ծառայությունը, որը չի հանդիսանում հիվանդի խախտված իրավունքների վերականգնման արդյունավետ միջոց, քանի որ «թեժ գիծ» ծառայության գործունեության հետ

Պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող բժշկական կազմակերպությունը հիվանդին կամ նրա օրինական ներկայացուցչին պետք է ապահովի անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակների ու հիվանդի առողջական վիճակի մասին տեղեկատվությամբ:²

կապված այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են ստացված բողոքների դասակարգումը, դրանց ընթացքի ապահովումը, ահազանգով ստացված բողոքներին սահմանված ժամկետներում պարտադիր պատասխանելը, քաղաքացիների հետ հետադարձ կապի հետ կապված հարաբերությունները, մինչ օրս կարգավորված չեն:⁶ Նույն ինդիկներն առկա են նաև բժշկական կազմակերպություններում՝ ղեկավար անձնակազմին բողոք ներկայացնելու իրավունքից օգտվելու հարցում:

Պետպատվերով բուժօգնության վերաբերյալ քաղաքացիների անբավարար իրազեկվածությունը, ինչպես նաև նշված ոլորտում հիվանդների իրավունքների ոչ արդյունավետ պաշտպանությունը, արդյունքում՝ հիվանդների կողմից իրավիճակի վրա ազդելու անհնարինությունը նպաստավոր դաշտ է ստեղծում պետպատվերով բուժօգնության գործընթացների ոչ թափանցիկության համար՝ առաջացնելով կոռուպցիոն ռիսկեր:

Առաջարկություններ

Ներքոհիշյալ առաջարկություններն ուղղված են վերհանված կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանը

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՊԵՏՔ Է

- առողջապահության բնագավառը կարգավորող օրենսդրական ակտերում հստակ ամրագրի հիվանդների իրավունքները և իրավունքների պաշտպանության միջոցները:

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Է

- վերանայի պետական բյուջեից առողջապահությանը հատկացվող ֆինանսավորման շրջանակներում քաղաքացիների իրազեկման համար նախատեսված ֆինանսական միջոցների բաշխումը և հնարավորության դեպքում ավելացնի դրա ֆինանսավորման ծավալները:

ՀՀ ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Է

- հիվանդին տրամադրվող իրազեկման թերթիկով սահմանի քաղաքացիների հիմնական իրավունքները՝ անվճար բժշկական օգնության կազմակերպման համար անհրաժեշտ միջոցների ամբողջ ծավալը, ուղեգրման, հերթագրման, բողոքարկման մեխանիզմները և այլն.
- վերահսկի յուրաքանչյուր բժշկական կազմակերպության պաշտոնական կայքում առողջապահության նախարարի կողմից սահմանված պարտադիր տեղեկատվությունը տեղադրելու վերաբերյալ պահանջի կատարումը.
- ՀՀ առողջապահության նախարարության և բժշկական կազմակերպությունների միջև կնքվող պայմանագրերում սահմանի բժշկական կազմակերպությունների իրազեկման ապահովման և բողոքարկման ներհիվանդանոցային մեխանիզմների ներդրման վերաբերյալ համապատասխան պարտականությունները.
- ՀՀ առողջապահության նախարարության և բժշկական կազմակերպությունների միջև կնքվող պետպատվերի պայմանագրերում սահմանի պատասխանատվություն՝ բժշկական կազմակերպությունների կողմից իրազեկման և բողոքարկման մեխանիզմների ներդրման հետ կապված պահանջների չկատարման համար.
- կանոնակարգի քաղաքացիների կողմից իրենց իրավունքների խախտումների վերաբերյալ բողոքարկման ներհիվանդանոցային մեխանիզմները՝ սահմանելով տվյալ բժշկական կազմակերպության այն պաշտոնյային, ում պետք է ներկայացվի բողոքը, պաշտոնապես պատասխանելու կարգը և ժամկետները, քաղաքացիների հետ հետադարձ կապը ապահովելու պարտականությունները և բողոքից բխող այլ իրավահարաբերությունները.
- կանոնակարգի քաղաքացիների կողմից իրենց իրավունքների խախտումների վերաբերյալ առողջապահության նախարարության «Թեժ գիծ» դիմելու դեպ-

բում բողոքներին պաշտոնապես պատասխանելու ժամկետները, քաղաքացիների հետ հետադարձ կապն ապահովելու պարտականությունները և բողոքից բխող այլ իրավահարաբերությունները.

- վերանայի այն գերատեսչական իրավական ակտերը, որոնք իրենց բնույթով պետք է լինեն նորմատիվ, սակայն ներկայումս հաստատված են որպես անհատական իրավական ակտեր՝ ապահովելու դրանց պաշտոնական հրապարակումը.
- ՀՀ առողջապահության նախարարի՝ պետպատվերին վերաբերող անհատական իրավական ակտերը տեղադրի առողջապահության նախարարության պաշտոնական կայքում.
- մշակի և հրապարակի պետպատվերով բժշկական օգնությունից օգտվողի ուղեցույց, որտեղ ավելի մատչելի ձևով կներկայացվեն ՀՀ կառավարության 318-Ն որոշմամբ և նախարարի հրամաններով կարգավորվող հարցերը.
- մշակի հստակ ցուցանիշներ, որոնցով հնարավոր կլինի տարեկան կամ որոշակի ժամանակահատվածը մեկ չափել քաղաքացիների իրազեկվածության մակարդակը:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՊԵՏՔ Է

- պետպատվերով հիվանդանոցային բուժում ստացող հիվանդին իրազեկեն վերջինիս իրավունքների և բուժօգնության ծավալների մասին ընդունարանից սկսած՝ պարտադիր տրամադրելով կնքված իրազեկման թերթիկը և հիվանդի ստորագրությունը՝ դրան տեղեկացված լինելու վերաբերյալ:

¹ ՀՀ ԱՆ 2014թ. փետրվալի 17-ի թիվ 278-Ա հրամանով հաստատված օրինակելի պայմանագիր

² ՀՀ կառավարության 04.03. 2004թ. «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» N 318-Ն որոշում

³ ՀՀ ԱՆ 18.12.2013թ թիվ 3274-Ա հրաման.

⁴ ՀՀ առողջապահության նախարարության 30.03.2016թ. ԱԿ/3278-16 գրություն

⁵ ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ. N 32 արձանագրային որոշում

⁶ ՀՀ ԱՆ 07.06.2011թ. թիվ 1102- Ա հրաման

Սույն համառոտագիրը մշակվել է ԱՄՆ ՄՁԳ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» և «Տարածքային զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունների կողմից իրականացված ուսումնասիրության հիման վրա, որի վերաբերյալ «Կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բուժօգնության ոլորտում» հրապարակումը հասանելի է <http://transparency.am/hy/publications/view/128> հղմամբ: Համառոտագրի բովանդակության համար պատասխանատու են նշված հասարակական կազմակերպությունները, և այն պարտադիր չէ, որ արտահայտի ԱՄՆ ՄՁԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները:

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
Անտառային փողոց, տուն 164/1, Երևան 0019, Հայաստան
Հեռ.՝ (+374 10) 569589, 569689, Ֆաքս՝ (+374 10) 569519
info@transparency.am • www.transparency.am
www.facebook.com/TIArmenia • www.twitter.com/TI_Armenia